

ПРЕВЕНТИВНІ ЗАХОДИ НЕДОПУЩЕННЯ ВИНИКНЕННЯ ТА ЗРОСТАННЯ ОБСЯГІВ ПОДАТКОВОГО БОРГУ В УКРАЇНІ

Зростання обсягів податкового боргу платників надмірними темпами призводить до значних втрат бюджетів усіх рівнів і як наслідок є загрозою невиконання державою покладених на неї функцій. На початок 2015 року заборгованість платників податків до зведеного бюджету становила 26,9 млрд. грн. або 7,3% від усіх податкових надходжень [1]. Такий стан справ зумовлений. Такий стан справ зумовлено безсистемністю, фрагментарністю, неузгодженістю засобів впливу на фіскальну поведінку платника, та відсутністю превентивних заходів недопущення податкового боргу. На нашу думку, такі заходи є нагальними в умовах, що склались. Вони передбачатимуть конкретні дії, а їх застосування дозволить унеможливити виникнення податкового боргу в майбутньому. Такі заходи будуть націлені на недопущення виникнення податкового боргу по окремих податках та зборах. До них першочергово включатимемо:

- своєчасність та повнота сплати заробітної плати
- ліквідація механізму авансових платежів;
- автоматизація процесів перезарахування надмірно сплачених платежів в рахунок погашення податкового боргу
- диференціація ставок єдиного соціального внеску
- своєчасне повернення бюджетного відшкодування
- безперервне відпрацювання ризикових платників

Так, своєчасність та повнота сплати заробітної плати беззаперечно впливає лише на податкову заборгованість із податку на доходи фізичних осіб. Оскільки джерелом сплати даного податкового платежу є заробітна плата то у випадку її несвоєчасної сплати виникає не лише заборгованість перед фізичними особами-працівниками, а й перед державою. Звідси, вжиття заходів щодо своєчасності та повноти заходів розрахунків роботодавців із найманими працівниками забезпечить недопущення виникнення податкового боргу з даного податку. Важливим аспектом вважаємо стимулювання державою виплати роботодавцями заробітної плати виключно через банківські установи, що дозволить підвищити рівень податкового контролю та своєчасність розрахунків з бюджетом.

Ліквідація (перегляд критеріїв для обов'язкової сплати) механізму авансових платежів з податку на прибуток підприємств. Сплата авансових внесків з податку на прибуток підприємств криє в собі потенційні загрози для платників податків, що полягають у можливості неплатоспроможності через вимивання обігових коштів. В такому випадку борг може виникнути як з податку на прибуток так і з інших податкових платежів. Вважаємо, що критерій доходу який зобов'язує платників податків сплачувати авансові платежі в розмірі 10 млн. грн. доволі незначний, зважаючи на девальвацію вітчизняної грошової одиниці та значний рівень інфляції, що автоматично розширює перелік платників які зобов'язані сплачувати такі платежі. Це в свою чергу підвищує загрози виникнення податкового боргу. Відтак, такий критерій необхідно переглянути у сторону збільшення на розмір інфляції, що офіційно визнаний державою.

Своєчасне повернення бюджетного відшкодування. Органи законодавчої влади встановлюють обов'язок та правила розрахунків перед бюджетом, однак саме держава часто виступає порушником правил своєчасності розрахунків із платникам податків. Незважаючи на запровадження автоматичного відшкодування податку на додану вартість

станом на квітень 2015 року залишок невідшкодованого ПДВ доволі значний те перевищує 21,6 млрд. грн. [2].

Диференціація (зниження) ставок єдиного соціального внеску. Надмірне навантаження на фонд оплати праці в Україні є об'єктом досліджень багатьох вітчизняних науковців. Не вдаючись у полеміку щодо сутності, механізмів обліку та адміністрування єдиного внеску відзначимо його помітну роль у формуванні загального податкового навантаження на суб'єктів господарювання. Однак, необхідно відзначити, що для юридичних осіб даний вплив менш помітний, адже нарахування на фонд оплати праці (пов'язані із нарахуванням єдиного внеску) юридичних осіб, що перебувають на загальній системі оподаткування в повній мірі відносяться на витрати такого платника. Таким чином загальна база оподаткування звужується. Кардинально протилежна ситуація у платників податків фізичних осіб або юридичних осіб, що перебувають на спрощеній системі обліку та звітності. Розподіл такого навантаження доволі непропорційний, адже становить 34,7 % - сплачує роботодавець та 3,6 % найманий працівник. Таке надмірне навантаження призводить не лише до приховування реального розміру заробітної плати найманих працівників, а й до виникнення та зростання заборгованості зі сплати єдиного податку. Для прикладу в країнах Європи таке навантаження суттєво нижче, або ж пропорційно перерозподіляється між працівниками та роботодавцями (табл. 1).

Таблиця 1

Розмір відрахувань на соціальне страхування в окремих європейських країнах в 2014 році

Країна	Утримання, %	Нарахування, %
Бельгія	10,8	23,0
Чехія	8,2	25,4
Данія	2,7	0,0
Польща	15,3	14,4
Франція	9,8	28,7
Великобританія	8,5	9,8

Іспанія	4,9	23,0
Ірландія	3,6	9,7
Німеччина	17,1	16,2
Словаччина	10,2	23,8

*Складено на основі [3].

Як свідчать дані табл. 1 ставки нарахувань соціальних внесків на фонд оплати праці нижчі, а ніж в Україні у всіх наведених країнах. Лише у Франції ставка нарахувань сягає біля 30%. Разом з тим розмір ставок утримання порівняно вищі за винятком Ірландії та Данії. Більше того в таких країнах як: Польща та Німеччина розмір утримань з найманих працівників вище, а ніж нарахування на роботодавців. Звідси вважаємо, що використання практики перерозподілу навантаження з ЄСВ між працівниками та роботодавцями призведе до зниження загального податкового навантаження на останніх. Відтак, на нашу думку, держава досягне двох цілей: підвищення офіційної заробітної плати та недопущення заборгованості з єдиного податку.

На нашу думку, визначення ризикових платників податків уже на стадії подання податкової звітності стане запорукою недопущення ухилення та уникнення податкових зобов'язань. В результаті цього суттєво знизиться можливість виникнення податкового боргу. Більше того, виявлення фіктивних підприємств, які допускають виникнення податкового боргу дасть можливість упередити існування безнадійних податкових боргів, а відтак знизиться навантаження на працівників підрозділів погашення прострочених зобов'язань. Їхня робота буде направлена на податковий борг, який можливо погасити.

Визначенні нами заходи запобігання податкового боргу частково не є новими. Окремі з них обґрунтовуються в роботах провідних вітчизняних науковців. Ми ж намагаємось комплексно підійти до вирішення даної проблеми шляхом застосування заходів системного та локального характеру. На нашу думку, комплексне застосування даних заходів значною мірою сприятиме недопущенню виникнення податкового боргу в

Україні. Проте, незважаючи на те, які б заходи не реалізовувались, повністю подолати явище податкового боргу неможливо. Тому стратегічним напрямком оптимізації розмірів податкового боргу є розробка обмежуючих заходів, спрямованих на стримування розвитку і зменшення величини податкового боргу.

Література:

1. Звіт про виконання Зведеного бюджету в 2014 році – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=217965>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?&art_id=398672&cat_id=398671
3. Publications - European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee6_en.pdf